Tečaj XIV. **NOVICE** List 73.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. septembra 1856.

Nekaj za čbelarje in kupovavce medú.

Čas se bliža, da se bo méd (sterd) prodajal in kupoval. Naj tedaj prodajavcem in kupcem nekaj važnega povém.

Vsakemu je znano, kakor hitro paša za pridne čbelice mine, grejo že kupci z brentami in sodci méd skupavat, pa ne premislijo, da čbele tako dolgo, dokler kaj dobre paše imajo, zmiraj zalego nastavljajo, in da vsaki panj ima pri pervem koncu po 3 ali 4 funte nezvaljene zalege, ktero čbele še le 14 dní potem, ko paša neha, popolnoma izvalijo.

Ako se tedaj čbelam med vzame, kadar paša neha, ta zalega (zapljunki) lepi med osmradi, in ako se s takim medom čbele hranijo, zbolijo pa pomerjejo. Tudi za medíco ne more tak smerdljiv med dober biti. Resnično vam povém, čeravno sladke rečí že 69 let rad jém in pijem, mi vendar medíca zavoljo gori rečene smerdljive zalege nikakor ne diší.

Pametno in koristno bi tedaj bilo, da bi kupci 14 dní pozneje sterd kupovali in raji pol krajcarja vsaki funt dražje plačevali.

Morebiti bo pa kdo rekel: „po tem takem zgubim pri vsakterem polnem panji naj manj 4 do 5 funtov medú“. To je res, — al, dragi moj, pomisli, da vsaki cent tako čistega medú je 3, tudi 4 gold. več vreden, in vsaki pameten medár (lectar) bo tak čist med z veseljem vsaki funt 2 krajcarja dražje plačal, in tudi medíca iz tako čistega medú se bo lože spečala.

Naj bi pač zavoljo pregrešne lakomnosti moje besede brez sadú ne ostale! Pač bi prav bilo, da bi vikša gosposka v teh zadevah postavo dala. J. Žavški.

Od vinskih posód nekoliko.

Žlahna kapljica se nam obeta letos od vseh straní, ker od 1834. leta se ne pomni več, da bi bilo grojzdje tako zgodaj zorilo kot letos. Bog obvaruj ljubo tertico le še ta mesec; naši gospodarji pa naj se ne prihité z branjem, da bo vino toliko bolje. Ker vse obeta dober pridelk, naj omenimo nekoliko od vinskih posod, ker one zamorejo dober pridelk dober ohraniti, pa ga tudi skaziti.

Že pri branji naj se skerbí, da so posode, škafi, brente, čebri, kadí, kakor je v vsem potreba, v lepem stanu, da je vse čedno in snažno, da v njih prej kislega zelja ali repe ali kake gnjilobe ali kaj tacega ni bilo. Če so take posode tudi potlej umite in osnažene, vendar ne veljajo več za branje, ker se les tacega duha navzame, ki ga ne zgubi več; ampak vsa posoda, kar je je za vino, naj bo posebej, v čednem kraji in v hramu, in samo za grojzdje in za vino, počejena in suha, in naj se varuje, da se kakega duška ne navzame, da kake droží v njih ne zastanejo in se ne usmradijo, ali da ne operhne, ali da se kisec s tako posodo ne zajema, ali v nji ne prenaša, ali v nji ne hrani itd.

To veljá tolikanj bolj od sodov, ker vino v njih ostane. Če se tedaj skozi leto kak sodec sprazne, če vratec nima, naj se razdne; če pa vratica ima, naj se odpró, in naj se na suho, na sapo, pa ne na solnce, ampak v senco dene, da se dobro posuší; če ne, bo splesnjeval in po plesnobi dišal, in v tacega ni vina devati. Če je sodec majhen, se posuší zunaj hrama tudi ne razdnen; veči sodje pa nerazdneni radi splesnjejo v hramu in zunaj. Ni puščati drož v njih, tudi malo ne, ki rade gnjijo in smerdljiv duh narejajo, ampak drože je treba vse čisto iz njih spraviti, in žganjarjem prodati, svinjem pa jih ni dajati, ker rade po njih šink ali ikre dobé. Če kaže, da se do bratve ali do novega vina sodec ne more več do dobrega posušiti, je boljše malo vina v njem pustiti, da vinski duh ohrani, kakor pa na pol posušenega ali velega za vino oberniti.

Silno veliko je na dobri čedni posodi in na dobrih sodih ležeče. Beri tudi še tako zrelo in dobro grojzdje, če vino v smerdljivo posodo pride, boš le smerdljivca imel in ga sam pil. Vino dušca več ne zgubí. Da se to ne zgodí, je treba prej dobro pogledati, kam da se bo vino djalo, in je treba prej posodo v dober stan djati, preden se nalivati začne. Je kak sodec plesnjiv, ali pa so drože v njem zgnjile, ali ima sicer kak hud, zopern duh, ga je treba prej popraviti. Plesnjiv duh se odpravi, če žveplo v njem zažgemo, ali pa če ga z živim apnom še boljši pa s klorovim apnom, znotrej potrosimo, nekaj dní tako potrošenega pustimo, potlej dobro z vodo zmijemo, in mu zadnjič z dobrim vinom spet dober duh napravimo, in ga va-nj kako merico vlijemo in sod obračamo, da se ga doge napijó. — So droží v njem zgnjile, je treba sod razdniti, vso gnjilobo iz njega zvesto postergati, z živim ali pa klorovim apnom ga potrositi, in potlej ž njim tako, kakor prej s plesnjivim storiti. — Je sod pa suh in ne plesnjiv, ampak operhnjen ali kakega pustega duha, je treba ali malo žvepla v njem sožgati, ali ga pa samo pomiti in z dobrim vinom poboljšati. — Je bila v sodu prej kaka birsa, kak kovbin ali skaženo vino, se tak sod ne dá več za dobro vino napraviti, posebno če je kovbin dolgo v njem bil, ker bo tak sod vino zmiraj kazil. Če je tak sod še nov in ga je škoda zavreči, svetujejo zurjeni vincarji sledečo pomoč, posebno če sod ni dolgo takega vina hranil. Tak sod se naj vès razdene, naj se vse doge prepahnejo; potlej naj se spet zloží, malo nabije, brez dnov po koncu postavi, in naj se v njem zakuri in precej močen ogenj kake pol ure v njem naredí in z vodo, da se vzame, gasí, da ogenj iz njega bolezen in hudobo vzame, tudi dni naj se tako ožgete; po tem se zaprè, in se ž njim kakor z novim sodom ravná.

Nov sod pa se nar bolj tako za vino pripravi. Naj se vzamejo dobre droží ali pa vina po primeri soda, polič na vedro, in pa solí 1 lot na vedro, in naj se vse to v loncu dobro skuha da vrè, in naj se vrelo v nov sod vlije, berž zapili, semtertje nekaj časa valja in prekucuje, da se sod tako zakuha. Taka čorba naj bo v sodu kake dní, in preden se nastavi, se to iztoči in sod pomije. Je sod hrastovega lesa, je treba nekaj časa prej vode va-nj djati, nar boljši kropa, in ga vsak dan valiti, da voda sirovino in černilo iz lesa vzame, in se še le potlej, kakor je prej rečeno bilo, naj zakuha.

Da vinska posoda ni iz vsakega lesa dobra, je znano. Starega, mehkega, kerhkega hrasta, ali pa jelovega lesa je nar bolja, in pa mecesnovega. Terd, mladikast hrast dela terdo, neprijetno, včasih še kislo vino. Tudi iz murbinega, čespljevega, verbovega lesa je sod dober in rad dobro vino

dela; manj dober pa je češnjev ali bukev, gabrov in hrušev; za nič pa orehov. Kamniti sodje bi nar boljši bili, in jih imajo že nek po nekterih grajščinah na Ogerskem, tode dragi so. Če bi leseni sodje v kletu dobro vzidani in obzidani bili, bi, mislim, kamnite namestovali. To pa je le pri bogatih vinorednikih mogoče.

Te rečí tedaj in take previdnosti zadevajo vinske shrambe in posode. Zalokar.

Krajopisje.

Čičarija in pa Čiči. (Konec.)

Popisal sem čiško zemljo; naj še od Čičev, njih jezika, obleke in navad nekoliko govorim.

Od kod imé Čiči, se ne vé. Valvazor v svojih bukvah piše, da so Čiči v starodavnih časih iz Azije les prišli in da imajo od nekega azijatiškega naroda imé. Pa kdo zamore resnico tega zagotoviti!

Čiči, terdi in krepki ljudjé, so vajeni vsakega dela in uterjeni v terpljenji in nevarnostih. Večidel so velike postave. Ni v vsem resnica, kar se od njih slabega po svetu govorí; sedanji rod je miroljuben in pošten. Po Čičarii v temni noči lahko potuješ brez strahú, brez nevarnosti. Že več let je preteklo, da se od ropa nič slišalo ni. Tajiti se pa ne more, da nekdaj je bilo vse drugače. Ko so v naših deželah Francozi vladali, so v Čičarii navadno ropanje ostro kaznovali. Še sedaj pametijo priletni možje kraj, kjer je bil Čič obešen za male krajcarje, ki jih je ukradel. In še sedaj je v nekem kraji viditi poderta hišica, kjer je bila zmiraj vojaška straža. Al sedaj vsega tega treba ni.

Tudi prijazni so Čiči; kadar te sreča Čič, te prijazno pozdravlja: „Hvaljen Isus i Marija“. Prijazno ti pot pokaže in rad pové česar ga vprašaš.

Čiči radi vino pijejo in včasih še preveč. Kadar se pa napijejo, so veseli in pojejo, da je kaj. Ako človek v nedeljo pri kaki kerčmi stojí, si mora ušesa mašiti, — tako strašno vriskajo!

Blizo krajnske meje bivajoči Čiči govoré slovenski jezik, ki pa je s hervaškimi besedami zmešan, — tisti pa, ki blizo Istre bivajo, govoré hervaško s slovenskim mešano narečje. — Samo v dvéh vaséh, kjer je jedro Čičev, govoré svoj lasten jezik, kteri menda nobenemu evropejskemu jeziku ni podoben *). Drugi Čiči ga ne govoré, pa razumejo ga skorej vsi. Naj bolj je ciganskemu podoben. Misliti se smé, da so Čiči iz ptujih krajev ta jezik prinesli, pa ga malo po malem s slovenskim in hervaškim sosednim jezikom zamenjali. Le v Munah in Žejanah — dvéh od drugih ločenih vaséh — se je še obderžal.

Oblačijo se Čiči v debelo večidel domá pridelano sukno. Možki nosijo bele hlače in rujave jopiče, opanke na nogah, na glavi pa širok klobuk. Kadar je hud mraz, imajo še suknjo do kolen dolgo. Ženske pa so skoraj ravno tako oblečene kakor Krajnice. Le v pred omenjenih dvéh vaséh je, kakor jezik, tako tudi obleka čudna. Čičke imajo zgora druge obleke iz celega kosa rujavega sukna narejeno suknjo; to verh druge obleke oblačijo in se še z rudečim pasom opasujejo. Zmiraj gologlave imajo čudno spletene kite, med kitami pa rudeče trakove zamotane. — Zgodaj v jutro nosijo v Bistrico na herbtu žito v mlin in svoje narodne pesmi popevajo.

Kakošna pa je hrana (živež) Čičev? Ker je narava Čičarijo le z malo rodovitne zemlje obdarovala, si morajo Čiči po drugih potih potrebne hrane služiti. Nekteri vozijo ali s konji ali pa s kravicami po cestah. Čudno se bo zdelo mojim bravcem, da rečem „s kravicami vozijo“. In res je taka. Krav vpregati sicer ni napačno, al treba jim je potem obilneje klaje. Kjer pa te ni, ostane živina tako majhna in slaba, da bi se čiške krave lahko za koze imele, ako ne bi mukale in bi brado imele.

*) Škoda, da ga nam niste dali nekoliko za pokušnjo. Kako, na priliko, molijo Oče naš? Vred.

Tudi hodijo nekteri na Hervaško po vino; prodavajo ga kerčmarjem, imenujejo jih „tovornike“. Drugi, ki so bliže Reke, nosijo ali na herbtu, ali na osliču ali muli v Reko derva, in se s tem živijo. Drugi spet, ki blizo gojzda stanujejo, hodijo v gojzd, žgejo oglje in ga okoli prodavajo, naj več ga pa v Reko in Terst na mulah znosijo. Ti oglarji so naj več Munci, Žejanci in Bergojci. Kaj bi ti revni ljudjé počeli, ako bi gojzda ne imeli! Kar je modri Stvarnik na eni strani vzel, je dal na drugi. — Malo Čičev se živí z živinorejo. Nekteri delajo jesih in ga križem po svetu prodajajo, drugi pa, ko so se postarali ali pa so lenúhi, kterim se delo merzí, se klatijo okoli s periščem lorbarja in s tem potoma milošne prosijo. Pač bolje bi za take lenúhe bilo, da bi se kakega dela poprijeli! —

Naj še v kratkem čiške šege ali navade popišem. Kar se njih ženitev tiče, se malokdaj vidi o pustu ženitev. Le malokdo se pri njih o pustu ženi; vsi čakajo, da se jim ovce in koštruni odebelé. Tistikrat, to je, v jeseni, je pa vse polno ženitovanj. Po tri dní imajo velike pojedine, pri kterih pojejo in plešejo svoj národni ples. Njih ples pa ni drugega ko golo skakanje po miri.

Pri kerstu otrok nimajo posebnih navad.

Pri pogrebih spremljajo vsi sorodniki, znanci in prijatli mertvega na pokopališče. Ko je mertvi zakopan, se veržejo sorodniki na grob ter milo jokaje vse dobre dela mertvega preštevajo. — Ko so se jokati in stokati naveličali, gredó vsi skupaj na dom mertvega, kjer veliko pojedino naredé. Opijanijo se velikrat in vriskaje gredó potem vsak na svoj dom. Žalost so potopili v vince.

Popisal sem tako ob kratkem čiško zemljo, hribe, doline in prebivavce, naznanil sem njih dobre in slabe lastnosti. Vidili smo po kako mnogoverstnih potih si ti ljudjé potrebnega živeža iščejo, ker vidijo, da jih zemlja sama rediti ne more. Naj nam bodo v izgled, da trud in delo vse premagata!

V Bistrici 26. augusta 1856. Janez Bilc.

Slovstvine stvarí.

Kratek pregled starega slovstva hervaškega.

Po Ant. Mažuraniću poslovenil Fr. Bradaška.

(Dalje.)

Noveji pesniki so se trudili, da bi bili jezik po izgledu talijanskega blagoglasnejega in gladkejega napravili, al s tem so se vse bolj oddaljevali od naravnega jezika.

Pervi začetek v tem, misli se, da je storil Čubranović v svoji „Agystiern“, in ker je ta občinstvu jako dopadla, sledili so ga pozneji pesniki čedalje bolj. Ko je pa nazadnje eden njegovih slediteljev Gundulić stareji (1638) hervaško pesništvo na najvišji verhunec povzdignil, potrudil se je vsak, kteri je bolj dopasti želel, da je stavil vso skerb na blagoglasje verzov. Al skerbni za unajno lepoto in oglajenost verza, padali so vse bolj v nasprotni pogrešek, da jim je bil jezik čedalje manj naraven pesniške lepote. To pa je uzrok, da je po smerti Gundulića začelo padati naše pesništvo, kajti ga pozneji pesniki: oba Palmotića, Jon in Jakop, štirje Bunići, Ivan stareji in mlaji, Nikola in Savo, Ivanišević Bračan, Vladislav Minčetić, Hanavelić Horčulan, Vitezović Senjan, Vitaljić Višanec, Gundulić mlaji in drugi, ki so tistega stoletja sledili, tudi z največjo prizadevo niso mogli na enaki višini vzderžati. Sicer tudi pozneje ni manjkalo takih pesnikov, ki so se raji starih deržali, kakor na pr. ban Zrinski (1660), Barakovič Zadran (1682) itd., — al ti, ako ravno so iz ene straní morebiti še pretekli svoje učitelje v pogreških, niso mogli iz druge doseči njihovih krepost, ter so tako le majhno si pridobili slavo.

Tako nam je padalo pesništvo sto let, dokler se ni uperl Gjorgjić (1737), da ga s svojim jakim umom zopet do Gundulićeve višine povzdigne. In zares je mnogo storil v tem; ali ni mu bilo potem ne enega s tako jakim duhom

obdarjenega pomočnika. Bili so nič manj še potem v Dubrovniku pesniki velike cene, nekteri celó izverstni v svojem predmetu, na pr. Gledjević, Ferić, Betondići, Higja Sorkocević, Salatić in drugi, al nobeden od njih se ni približal Gjorgjiću, še manj pa Gunduliću.

Ko je na koncu 18. stoletja tako onemogel duh pesniški v Dubrovniku, ki je od pervega nastopa narodnih naših pesnikov kolovodja bil, so se oglasili v notrajni, od morja oddaljeni zemlji nekteri domorodci, ki so počeli oživljati izdihajoče pesništvo hervaško. Ti so bili: oba Relkovića iz Svinjara v Posavini, Hanižlić, Porezan (z Rosaliom), Vid Došen in Kermpotić Ličani, Katančić Valpovljan in drugi. Al to pojavljanje je terpelo kaj malo časa, ker se je zopet izgubilo po njih smerti. — Toliko naj bodi rečeno o pesništvu.

Nezvezan govor pa ali proza se je obdelovala v našem narodu v obče premalo in najmanj ravno tam, kjer je pesništvo najbolj cvetelo, to je, v Dubrovniku. Dubrovčani so rabili jezik hervaški samo v posebnih domačih in selskih opravilih ter so zato gojili pesništvo le kot stvar razveseljevanja, samo za prijetno zabavo (kratek čas) in razgovor v svojih družinskih krogih. Kar je pa le kolikanj tirjalo resnobe, naj je že bilo to v občih njihovih skupnovladnih, sodniških ali posebnih poslih, kakor tudi v stvaréh na ktero koli znanost spadajočih, — v vsem tem so se oslužévali latinskega in talijanskega jezika. To je vzrok, zakaj razun kake molitvine knižice, kterega življenjopisa svetnikov in kakih pripavedk celó nobene proze imeli niso.

Kolikor so pa drugi manj obdelovali pesništvo, toliko bolj so od preteklih 200 let delali in napredovali v prozi, tako, da gotovo stareje znanosti ni, v kteri vsaj ktera kniga ne bi bila pisana v hervaškem jeziku. Priznati pa se mora, da se naj bolja proza bere v starejih življenjopisih svetnikov iz 15. in 16. in pa v pripovedkah iz 17. in 18. stoletja.

(Dalje sledí.)

Ogled po svetu.

Običaji (šege) serbskega naroda.

Serbi molijo k Bogu občno trikrat na dan; zjutraj kadar vstanejo, zvečer pred večerjo in po večerji, kadar grejo spat. Najprej se skramljajo na noge možki, za njimi žene in otroci; toda nobeden ne smé prenehati in se vsesti, dokler starašina molitve ne konča. Oni pa ne molijo enako; kar kdo zna, ono govorí šeptajoč, samo starašina smé govoriti malo glasneje, da se razume. Tako moli mati k Bogu za sina, da ji bode živ, zdrav in srečen; sestra za brata, ako je na vojsko šel, da se zdrav povrati itd.; drugi spet dostavljajo: „Da se s strahom poklonimo in pomolimo Gospodu Bogu in Bogorodnici (Marii Materi Božji), sladkemu Kristusu in češčenemu kerstu“. Ta dan pred nedeljo in pred velikimi prazniki prižgejo vošeno svečo, in jo pritisnejo na zid, starašina pa vzame ogenj in kadilo ter pokadí najprej svečo in svete podobe; potem se pokadé vsi zaporedoma in molijo pred svečo. Pri vsem tem ima Serb navado izustevati: „Bože pomozi!“ in prekriževati se, kadar sede za mizo k jedi; kadar vstane izza mize, navadno reče: „Bog da pomože in da naj nam tekne“; kdor žganje al vino pije; kadar misli pospavati, kadar se na konja usede in ko kihne (ali naj si bode pri kakoršnem koli delu) takrat samo reče: „Bože pomozi!“ pa se ne prekriža. Kadar ga žeji, ali če zijevne ali zdihne, reče: „Bože milostivi ti pomozi“ ali „živa Bogorodnica ti pomozi!“ Kadar kakošno željo razodene, pravi: „Ako Bog da“, ali „ako Bog da zdravje“ itd.

Po Vuku Štefan Karad. poslovenil Idrijanski.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Istre 3. sept. F. C. — Pretekli teden so milostljivi teržaški škof po raznih farah Istre krog Pazina birmovali in prišli v Pazin preteklo saboto zvečer. Čakala jih je velika množica pred mestom s cerkvenimi banderi in goretimi baklami, ter jih je slovesno v mesto spremila. V nedeljo zjutraj je bila birma; popoldan pa so obiskali tukajšne začetne šole in gimnazijo, in so v vsakem razredu učence izpraševali, kteri so jim prav dobro odgovarjali. Znani so škof kakor poseben prijatel mladosti in šolske omike, pa tudi iz vseh šolskih predmetov kaj mično izprašujejo. Po izpraševanji so delili med naj bolj marljive učence darila. Drugo jutro so se podali v Tinjan birmat in od tod v Terst nazaj. — Znano je, da so Istrijani prosili, da bi se Istra iz colne zaveze izločila. Ni še davno, kar je bila zastran tega komisija iz Dunaja tukaj, ki je soseske v tej zadevi zaslišavala. Izid preiskovanja še ni znan; nadjamo se pa, ako ne popolne izločitve iz colnega društva, saj važnih olajšav v colnih zadevah, ker skalovita Istra, uboga dežela, brez vode, brez rek in obertnije, ki prebivavcev ne more živiti, je navezana na Terst in Reko, kakor truplo na glavo. — Zraven tega ubožtva jo tare skoraj vsako poletje nemila suša, da se na njivah sušé poljski pridelki. Zadela jo je ta nesreca tudi letos, in milo so gledali prebivavci, kako je večkrat jug podil goste oblake nad njih glavami na krajnsko zemljo, ko je žeje zevala njihna zemlja. Hvala Bogu, da se terta povsod ozdravlja, in da bo še precej vina! Prihodnje leto — pravijo vinorejci — se nadjamo popolnoma zdrave terte, ker povsod poganja lepe, čverste mladike. Vino je tisti pridelek Istre, ki naj več zdá, in varuje marljive prebivavce v dobrih letinah lakote in jim polni mošnje. — Ker sem že unidan nekterim pridnim sadjorejcem zasluženo hvalo dal, naj vverstim danes še enega med-nje, ki je mnogo zemlje, zapuščene, s sivim kamenjem obsejane, po velikem trudi in prizadevanji, v lepe verte spremenil, in to je gosp. fajmošter v Roču, Urban Golmajer. Taki možje zaslužujejo pri nas toliko večje hvale, kolikor revniša je dežela, kolikor veči je trud, ker pripravljajo boljšo prihodnost deželi. — Da smo marsikje za Krajnci zaostali, priča vam tudi to, da imamo v Pazinu le en sejm na leto, teržnega dnéva med tednom pa nimamo nobenega. — Čujem, da se oblastnije trudijo za osnovanje kmetijske družbe v Pazinu. Prav je tako!

Iz Gojačevega na Vipavskem. * Že dolgo nisem nič pisal, kako je kaj pri nas. Naj vam tedaj povém, da letošnjo letino zamoremo še manj hvaliti kakor lansko. Kriva slabe letine je pa suša, ki je predolgo terpela. Turšice bo prav malo, fižola smo tudi manj kakor lani pridelali. Vendar se pri vsem tem enega pridelka veselimo, in ta je grojzdje, ktero letos ne bolehuje, in kterega, hvala Bogu, je dovelj. Škoda le, da je 3. dan t. m. se vzdignila silna burja, ktera nam je veliko tega ljubega sadú na tla vergla. Ta nesreča je pa še majhna, proti neki drugi, ktera se je ravno tisti dan zgodila. Nekega moža, kteri je šel še z drugimi tovarši iz hoste, je burja na poti čisto končala. Tovarši mu celó pomagati niso mogli, ker so sami pomoči potrebni bili, in tako so ga mogli samega v hosti pustiti, kjer je žalostno končal. Niso sicer nič derv domú prinesli, pa so bili zadovoljni, da jih ni enaka nesreča zadela, kakor unega reveža.

Iz Ljubljane. Po gosp. dr. Klunu, ki je 1. dan t. m. Ljubljano zapustil, je gosp. dr. Vranič tajništvo kupčijske in obertnijske zbornice začasno prevzel, — gosp. dr. Etbin Kosta opravilstvo zgodovinske družbe, — gosp. Dragotin Dežman pa vredništvo nemškega ljubljanskega časnika „Laib. Zeitung“, ktero bo konec tega mesca začel. — Pretekli četertek sta se gospoda Drag. Dežman in Ferd. Schmidt podala v véliki zbor nemških kmetovavcov in gojzdnarjev v Prago in gospoda Jeron. Ulrich in V. Peške menda že poprej. Gosp. Dežman je obljubil z gosp. dr. Strupi-om vred iz tega zbora „Novicam“ kaj pisati, kar bi utegnilo našim bravcem mikavno biti. Po tem zboru gresta na Dunaj v zbor naravoslovcov in zdravnikov. — Včeraj in predvčeranjem smo imeli slavnega dr. Vuka Stefanoviča Karadžiča v Ljubljani, ki je na poti iz Tersta, kjer je bolnega prijatla obiskaval, se pri nas mudil, da je zapuščino Kopitarjevo v naši licealni kniž-

nici ogledal. Da smo kaj veseli bili takega pohoda in da smo se radovali preslavnega starčeka še tako krepkega viditi, ni nam treba praviti. Včeraj zvečer jo je spet odrinil na Dunaj.

Novičar iz raznih krajev.

Po telegrafnem naznanilu iz Celovca sta Nju velič. presvitli cesar in cesarica 5. dan t. m. zjutraj po sedmih nastopila potovanje po gornjem Koroškem. Tudi je telegraf naznanil, da so presv. cesar odboru za koroško železnico milostljivo obljubili, da mu bo naj višji sklep zastran te naprave kmali došel. — Že dolgo se govorí, da bi se utegnila postava zastran odertnije, ktera je od leta 1803 veljavna, preklicati ali saj predelati; ministerstvo pravosodja je, spoznavši, da ta postava ni kaj primerna sedanjim časom, vprašalo obertnijske in kupčijske zbornice, kaj one mislijo o tem: ali naj bi se preklicala ta postava popolnoma, ali le prenaredila? Kakor iz dunajskih časnikov slišimo, je odbor dunajske zbornice to vprašanje že v svoj prevdark vzel in enoglasno sklenil, da bi bilo naj bolje, da se cela postava zastran odertnije prekliče in da naj bode vsakemu pripušeno svoj dnar razposojevati na obresti (činže) kolikoršne koli more; le takrat kadar kdo na kant pride ali konkurzu zapade, naj veleva postava, da se pri zastavnih ali hipotekarnih dolgovih le 5 od 100 činža jemlje, pri kupčijskih dolgovih pa 6 od 100. Kaj bojo rekle druge zbornice in kaj bo ministerstvo po vsem tem sklenilo, se ne vé; gotovo pa je, da se ne bojo oderali ljudjé, ki dnarja na pósodo potrebujejo, potem nič huje, če tudi postave zastran odertije ne bo, kakor sedaj, ko odertniki sto ovinkov véjo, se ogniti postavi; naj bolja pripomoč zoper odertijo so javne (očitne) upne naprave kakoršnega koli imena, ako od njih človek, ki dnarja potrebuje, proti primerni zastavi in poštenemu činžu ga lahko dobí; sicer je pa res tudi včasih preostro, da bi kapital v dnarji ne smel več dobička donašati kot 5 od 100, ker mnogokrat tistemu, ki je dnarja na pósodo vzel in ga rabi za to ali uno obertnijo ali kupčijo, izposojeni dnar donaša po 10 odstotkov. — Še od nikodar nismo letos slišali, da krompir gnjije; le v Kadenski okolici na Českem, smo te dní brali, se je prikazala precej huda bolezen. — Ob cesti v Krems v gornji Avstrii so potniki vidili ne ravno čuden, vendar pa redek prikazek, da mnogo češpelj, na kterih je visélo mnogo zrelega sadú in jim je perje že odpadalo, je jelo iznova cvesti. — Telegraf je prinesel iz Nevšatelja (Novega grada) v Švajci novíco, da ste se ljudovladna (republikanska) in pa kraljeva stranka spèrle tako, da je kervava bitka se vnela med njima. Kraljeva stranka v Novem gradu se je namreč hotla vlade polastiti in se je vzdignila nad ljudovladno stranko; ta pa je zbrala hipoma vso svojo moč skupaj in je z naskokom vzela grad; na obéh straneh je bilo veliko kervi prelite. Da bravci naši razumejo ta razpor, jim ob kratkem povémo, da kanton Nevšateljski v Švajci spada od ene straní v kolo švajcarske zaveze, od ene pa je knežija pod gospodstvom kralja pruskega, je tedaj, tako reči, polután od časa kralja Vilhelma III., ki je vladal h koncu 17. stoletja; — v letu 1848, ko se je mnogo stvarí prekucnilo na svetu, se je tudi ta kanton oprostil pruskegu gospodstva in je svojolastno vlado osnoval; al pruska vlada ni imela časa se takrat za svojo pravíco potegniti, in tako je ostal ta kanton v švajcarski zavezi brez pruskega gospodstva, pa ostala je tudi stranka za kralja pruskega zraven národnih švajcarskih strank, ki so se sedaj sprijele, pa menda ne bojo napravile kakih večjih homatij. — Vlada španjska je razglasila ukaz, da je deržavni zbor (Cortes) razpušen. — Zastran španjskih in napolitanskih homatij se sliši, da ste se angležka in francozka vlada popolnoma porazumile; angležka vlada je nek sedaj o španjskih zadevah edinih misel s francozko, — francozka pa edinih misel z angležko zastran Napolitanskega. — Da ste si rusovska in turška vlada sopet kakor pred vojsko prijazne, se vidi iz tega, da 23. p. m. je novi rusovski poslanec Butenjev došel v Carigrad; 25. p. m. ga je sultan prijazno sprejel. — Vse novíce iz Moskve so polne sedaj popisov, ki zadevajo kronanje carovo, in vse govorí le od slovesnost, ki bojo nek takošne, da enake krasnosti in častí Evropa še ni doživela.

Menedi in Blaženka.

Balada.

Švigaje strašiven se plamen vzdiguje
Borivši se s černo tamoto noči,
Peklenska moč divjih Turčinov kraljuje,
Po Sigetu strah in obup se glasí.
Tù votlobučeče potresa gromenje,
Podira obdanih razlega se jok,
Tam Turkov sirovih vojaško šumenje;
Čuj, kak že peklensko krohoče trinog!

Al' kar je še živih, se vnovič junaki
Pod Avstrije orlom zberajo v sovet,
In glasno rožlajo pogumni vojaki,
Če prav po Sigetu razsaja razmet.
Hudo u junaških je žilah zavrela
Rojakom nadušenim viteška krí,
Napravi jih sto se na turške kerdela,
In mladi Menedi na čelu stojí.

Megla se junakov na polji razgrinja,
Po trati grozivne nevihte je dir,
Orožje preostro se v solncu otrinja,
Na ptujca pogumni obračajo zir.
Pa — kar jim prikaže prečudna se truma,
Ko dvanajst Vil gorskih na konjih sedé —
Njih zveste žene so, plamteče poguma,
Nesreča domovja jim dviga sercé.

Iz verste prekrasne, iz rajde junakinj
Priskoči Menedova žena berhka,
Blaženka, nar zalša iz zalih vojakinj,
Očitanja teče beseda gladka:
„Nevredne imate nas ženske plemena
Žarečega veri, domovju in vam,
Serčnota nam persi podbuja jeklena
Za vse, kar je sveto, obujeni plam“!

„Al zopet ko toča obsuje junaka
Z Osmani maš'vanja želeči nagon,
Kar smertnega mahljej zadene, in jaka
Oprosti se duša pozemeljskih spon,
Pred vami, bijoč'mi za dom, se umreti
Tud' me zasučemo nadušeni meč,
Ker ljutega Turka junaško objeti
Nas smerti pošasti ne strašijo več“.

Besede ko te 'zgovori, se spustijo
Junaške vojakinje v berzni odpod,
Ko besi protniku nasprot se podijo,
Vihraje za njimi strašivni šumot.

Zdaj plane viharno na turške kerdela
Pogin prinesivni nadušeni roj;
Enajst pa vojakinj je smert že objela,
Mesarsko zdaj klanje se vname na boj.
Ko tresk iz oblakov in tmine viharja
Zamahne koj sablja čez turške glavé,
Menedi jih seka, zdrobivno udarja,
Pušica sovražna mu vstavi roké.

Blaženka priskoči, merliča oklene,
Zastoka — in smertne pošasti je rop, —
Gromé čez merliče se kmalo zažene
Peklensko razkačeni konjikov trop.

France Zakrajšek.

Slovó!

Še zadnjič pozdravljam
Tominske goré,
Za Vas bo živelo
Do smerti sercé!

J. H.lla.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**